

NORSKE MISJONSLEDERE BESØKER
NORSKE MISJONSMARKER
AV BJARNE KVAM

Chr. Svensen: Under Sydkorset. Det Norske Misjonsforbunds Forlag. Hovedkommisjon: Ansgar Forlag. Oslo 1948. 101 s.

Tormod Vågen: Kallet frå Etiopia. Gry Forlag. Oslo 1948. 83 s.

Ernst Hallen: Der dag demrer. Gløtt fra en Indiaferd. Santalmisjonens Forlag. Oslo 1948. 207 s.

Carl Mortensen: China som jeg så det. Norsk Luthersk Forlag A.s. Oslo 1949. 179 s.

Johannes Skauge: Store Afrika med sjumilssteg. Misjonselskapets forlag. Stavanger 1951. 242 s.

Erling Strøm: Blant svarte og hvite i Afrika. Filadelfiaforlaget. Oslo 1952. 152 s.

Rolf Engebretsen: India og misjonen i dag. Filadelfiaforlaget. Oslo 1952. 48 s.

H. Asak Kristiansen: Lys over Kongo. Norsk Litteraturselskap. Oslo 1952. 140 s.

Tormod Vågen: Sol på skyggesiden. A.s Lunde & Co.s Forlag. Bergen 1952. 151 s.

«Fantasiens kraft skal til for å få tak på virkeligheten, for å skildre den slik at vi ser den: en nøktern kan det ikke.»

Disse ordene av professor *Fredrik Paasche* kom for meg da jeg fulgte redaktørens oppfordring og skulle «slå lag» med norske misjonsledere til norske misjonsmarker.

I årene etter den annen verdenskrig er det blitt gitt ut minst åtte misjonsbøker av norske misjonsledere som har foretatt inspeksjonsreiser til de respektive misjoners arbeidsfelt i Afrika og Asia. Jeg

hadde bare lest et par av disse bøkene da sannheten i professorens ord ble levende for meg, men jeg måtte tenke på dem også siden under lesningen.

Uttalelsen forekommer i en artikkel som professor Paasche i sin tid skrev om en norsk dikter. Her heter det først: «Virkelighetssansen hos ham bunner vel i hans rike fantasi.» Og så kommer ordene vi siterte om «fantasiens kraft...».

Da jeg leste dette første gangen, stusset jeg over denne sammenhengen mellom virkelighetssans og fantasi. Og jeg måtte spørre meg selv: Kan det være mulig at man må ha «fantasiens kraft» både for å kunne oppfatte virkeligheten og for å kunne skildre den slik at andre kan se den?

Når professor Paasche slår dette fast som en lov, er det fordi erfaringen viser at det forholder seg slik. Og det kan virke befriende å bli oppmerksom på denne lovmessigheten.

Men det som gjelder den store diktning, har også sin gyldighet om misjonslitteraturen. Ordene av professor Paasche gir oss forklaringen på at noen misjonsbøker er livfulle og gripende, mens andre kanskje virker tørre og trettende.

Når man leser de bøkene det her er tale om, er det ikke sjelden at man kunne ønske våre misjonsledere var mindre «nøkterne» og hadde mer av «fantasiens kraft». For det er noe en nøktern ikke kan, sa professor Paasche: skildre virkeligheten slik at vi ser den.

Det er stor forskjell på å høre om en annens opplevelser og «se det hele med sine egne øyne». Strengt tatt er det vel bare enkelte ganger leseren vil ha følelsen av at han selv er med på reisen og ser for seg den virkeligheten som blir skildret.

Sant nok: forfatterne selv gjør ikke krav på at disse bøkene skal betraktes som reiseskildringer av høy litterær kvalitet. Tvert om synes de fleste å kjenne sin begrensning, og det er en som uttrykkelig ber om at man ikke vil «legge for streng målestokk på denne enkle reiseskildringen».

Men nå presenterer disse bøkene seg som trykksaker av høy standard, med til dels utmerket billedstoff. Dette skaper store forventninger hos leseren, og det gir ham grunn til å innstille seg på at innholdet ligger på et tilsvarende nivå. Og har man gitt ut reiseminner

i *bokform*, så forplikter det (— det burde gjøre det i høyere grad enn tilfelle er i dag når det gjelder *bøker i det hele tatt*). Man må da være villig til å la reiseskildringen bli bedømt som bok, som litteratur — altså også fra et litterært synspunkt.

Misjonssekretær Skauge sier om sin bok — som forresten er en av de bedre: «Den kommer på misjonsledelsens ønske om at de som arbeider for misjonen her hjemme, måtte få høre om denne reisen som jo faktisk ble foretatt på deres vegne.» Hensikten med de andre bøkene har vært en tilsvarende. Og dette formålet er det for så vidt ikke noe å si på. Men etter min mening burde det ikke ha vært det eneste, kanskje ikke det viktigste engang.

Når man leser om misjonsledernes inspeksjonsreiser, får man et sterkt inntrykk av at besøkene var av meget stor betydning for *kontakten* med misjonsmarkene. Og den viktigste oppgaven for disse reisebøkene skulle vel også være den å skape *misjonskontakt*. Ikke bare styrke forbindelsen mellom misjonsmark og misjonsvenner, men utvide kontaktflaten for misjonen i vårt folk, bli en formidler av misjonskunnskap og misjonsinteresse til nye kretser. Reiseskildringer av toppklasse tror jeg ville kunne øve en sterk innflytelse i så måte. Det er en stor oppgave å sende ut forfattere som har «fantasiens kraft» både til å fange inn og skildre den virkeligheten som heter kristen misjon — i en verden i omveltning. Skildre den slik at stadig flere kunne se den og gå inn for den.

For den som skal dele reiseinntrykk med andre, er det særlig fristende å trekke fram for mange minner. Man blir slått av det også under lesningen av disse bøkene. Den enkelte forfatter har selv mottatt så mange og mektige inntrykk at han har stoff nok til mange bøker. Når han så skal forsøke å få med mest mulig i en eneste bok, som hverken må bli for stor eller for dyr, så går det lett slik at framstillingen blir for summarisk og overfladisk. Kanskje inntrykkene ikke har fått tid til å festne seg hos forfatterne, og det har vel også i de fleste tilfelle skortet på tid til å bearbeide dem skikkelig — man får inntrykk av det. Derfor virker det ofte som å se film der scenene vekslers i for hurtig tempo. Motivene, stoffet, kan i seg selv være prima, men kommer liksom ikke til sin rett og får ikke gjøre sin virkning. Man har en følelse av å bli snytt for *medopplevelsen*. Og selv

om det kan være gode enkeltheter å glede seg over, blir helhetsinntrykket svakt.

Disse bemerkningene gjelder i noen grad om alle disse bøkene, men slett ikke i samme grad.

Johannes Skauge nevner i et forord at hans forlag var interessert i en reisebeskrivelse med inntrykk fra fremmede land. Og så legger han til: «Dette er altså ingen «inspeksjonsberetning» med utgreiing arbeidsfelt for arbeidsfelt om misjonsproblemer og om framgang, om stillingen i dag osv. Den ligger for lengst vel forvart i Misjonsselskapets arkiver.»

Ikke i noe tilfelle kan en tale om «inspeksjonsberetning». Det er reisebøker man har for seg. Men jeg er ikke så sikker på at det var bare en fordel at Skauge lot «inspeksjonsberetningen» arkivere så snart. Både han og de andre forfatterne synes jeg skriver best når det blir fortalt om misjonsarbeidet — der er de alle på «hjemmebane». Reiseskildringen kan det være så som så med. Personlig synes jeg det har lyktes best for den som har trukket inn mest av «misjonsproblematikken».

Jeg tenker på Tormod Vågens to bøker. Best er kanskje den første og minste om «Kallet frå Etiopia». Vågen har sans for det «dramatiske». Det viser bl. a. hans referat av audiensen hos keiser Haile Selassie I. Men dette reiseminnet har en sentral plass i selve «problematikken». Vågen er i det hele tatt ikke redd for å innvie sine lesere i misjonsproblemene og visse misjonsteoretiske spørsmål. Det er kanskje ikke minst dette som gir begge bøkene hans en egen tyngde og rikdom. Det han har tatt med av analyse og drøftelse virker ikke trettende. Tvert om hjelper det leseren til å se det hele i et dypere perspektiv.

Samtlige bøker gir selvsagt en mengde faktiske opplysninger om de respektive misjoners felter og arbeidsoppgaver: om Misjonsforbundets arbeid i Sør-Afrika (Svensen), om Santalmisjonen i India (Hallen), om Frikirkens tidligere felt i China (Mortensen), om Misjonsselskapets misjonsmarker i Afrika (Skauge), om pinsevennes arbeid i Kongo og India (Strøm og Engebretsen), om baptistenes virksomhet i Kongo (Kristiansen) og om Misjonssambandets virkefelter i Afrika og Asia (Vågen).

På en underholdende måte får en vite ganske meget om norsk misjon i dag. I samtlige bøker er det interessant billedstoff som utfyller teksten og belyser den. Ja, i Engebretsens lille hefte er det bildene som dominerer. Selv om de fleste kanskje må sies å være i minste laget, er utvalget allsidig og meget opplysende. Jeg studerte bildene og leste klisjétekstene med stor interesse og ble både rystet og grepet. Og jeg er ikke i tvil om at slike misjonsalbumer har en stor oppgave nettopp i dag — særlig da blant de mange som ikke har tid eller lyst til å lese, men som gjerne kaster seg over alt som er illustrert.

Ved siden av det rent opplysende ligger styrken i disse bøkene i det «oppbyggelige». Det forfatterne ikke makter som reiseskildrere, tar de igjen som forkynnere. Og selv en middelmådig skildring kan ha klare oppbyggelige poenger. Jeg kan tenke meg at det ikke minst er av den grunn slike bøker blir så vel mottatt av misjonsvennene.

Men målet må etter min mening være å få fram misjonslitteratur som ikke bare har et lødlig innhold fra kristelig-oppbyggelig synspunkt, men som også er av høy litterær kvalitet. Her burde en kristen dikter med «fantasiens kraft» få en sjanse. Han kunne jo følge med neste gang norske misjonsledere besøker norske misjonsmarker.